

INFORMACJA SYGNALNA

I KWARTAŁ 2009 ROKU

**SYTUACJA NA RYNKU
CONSUMER FINANCE**

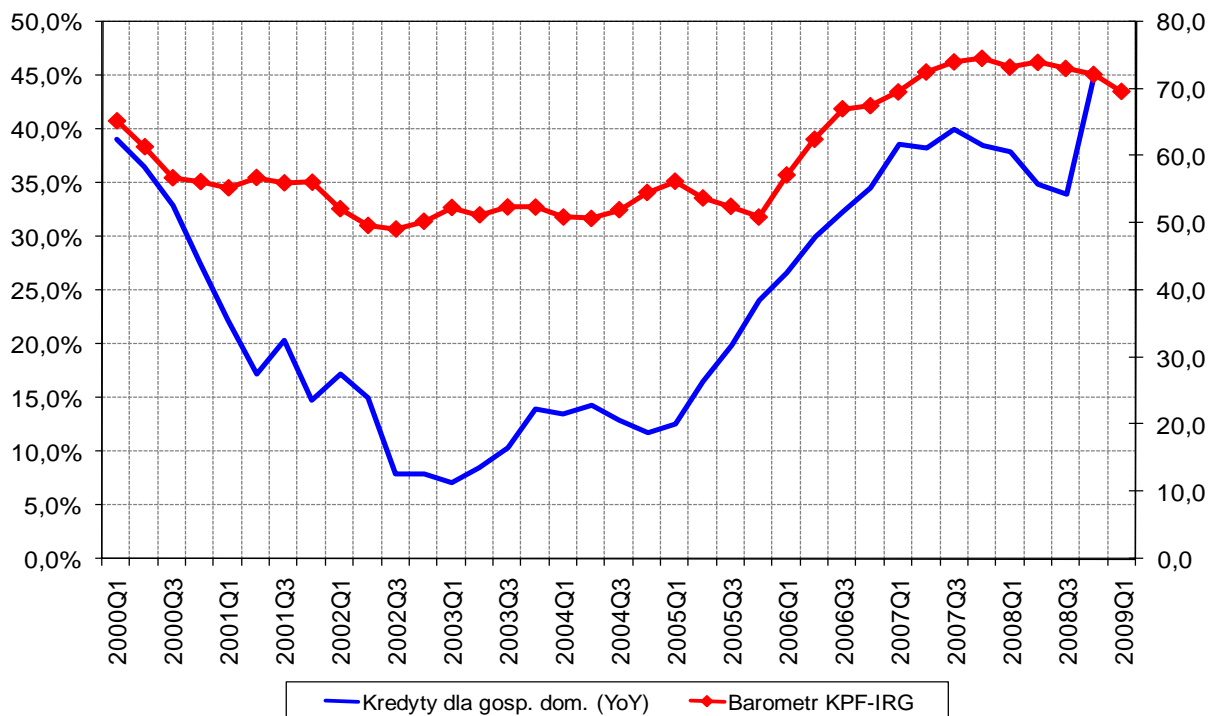
Informacja sygnałna I KWARTAŁ 2009 ROKU

SYTUACJA NA RYNKU CONSUMER FINANCE

I kwartał 2009 roku

OPRACOWANIE: PIOTR BIAŁOWOLSKI, DR SŁAWOMIR DUDEK

BAROMETR KPF-IRG WYNIÓSŁ 69,7 (SPADEK Z 72,2)

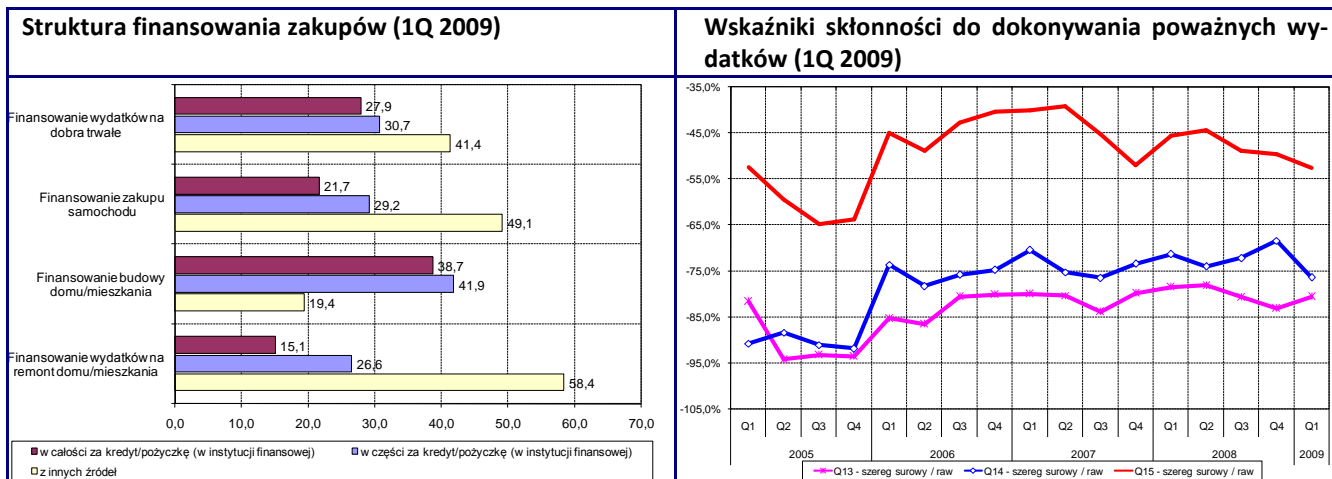

W IV kwartale 2008 r. wartość Barometru Rynku Consumer Finance spadła po raz trzeci z rzędu. Oznaki kryzysu są coraz bardziej widoczne w realnej gospodarce, a oczekiwane spowolnienie dynamiki rynku kredytowego coraz bardziej znaczące. W ostatnim kwartale doszło jednak do bardzo znaczącego nominalnego przyrostu zadłużenia polskich gospodarstw domowych. Nie jest to jednak konsekwencją większej aktywności Polaków w zaciąganiu zobowiązań, ani tym bardziej większej aktywności instytucji finansowych w udzielaniu kredytów i pożyczek dla ludności, a wynika z bardzo znaczącej deprecjacji złotego względem innych walut – głównie franka szwajcarskiego, w którym denominowany jest bardzo znaczący odsetek kredytów hipotecznych zaciągniętych przez Polaków.

Spadek wartości barometru o 2,5 pp. wynika głównie ze spadku oczekiwań gospodarstw domowych dotyczących ich sytuacji finansowej w nadchodzących 12-tu miesiącach. Znaczącemu pogorszeniu uległy również nastroje gospodarstw domowych związane z zakupem dóbr trwałego użytkowania – przewidywania gospodarstw domowych dotyczące zakupów dóbr trwałych spadły do poziomu porównywalnego z sytuacją sprzed trzech lat. Również zdolności do oszczędzania gospodarstw domowych maleją, co szczególnie w sytuacji, gdy instytucje fi-

nansowe nie mają środków na finansowanie akcji kredytowej może odgrywać znaczącą rolę i być czynnikiem hamującym rozwój rynku kredytowego.

Pogorszenie obserwowane jest również w innych obszarach, które mogą zaważyć na dalszym rozwoju rynku kredytowego. Przede wszystkim pogorszeniu uległy oczekiwania dotyczące sytuacji na rynku pracy. Gospodarstwa domowe, w których występuje problem bezrobocia są mniej wiarygodne dla potencjalnych kredytodawców, ale dodatkowo w warunkach wysokiego bezrobocia gospodarstwa domowe, spodziewając się problemów z utrzymaniem pracy, o wiele ostrożniej podejmują decyzję o zaciągnięciu zobowiązania. Paradoksalnie na niekorzyść rynku kredytowego może świadczyć spadek oczekiwań inflacyjnych oraz wzrost kursu walut obcych. Oba te czynniki sprawiają, że bieżąca realna wielkość zadłużenia gospodarstw domowych, które już posiadają kredyt, ulega zwiększeniu i nawet, gdyby te gospodarstwa domowe miały pierwotnie chęć do zwiększania swojego zadłużenia, w takich okolicznościach najprawdopodobniej zrewidują swoje poglądy. Korzystnym sygnałem dla rynku kredytowego jest natomiast znaczący i bardzo gwałtowny spadek stóp procentowych, który skutkuje zmniejszeniem kosztów kredytu dla gospodarstw domowych chcących dopiero zaciągnąć kredyt.

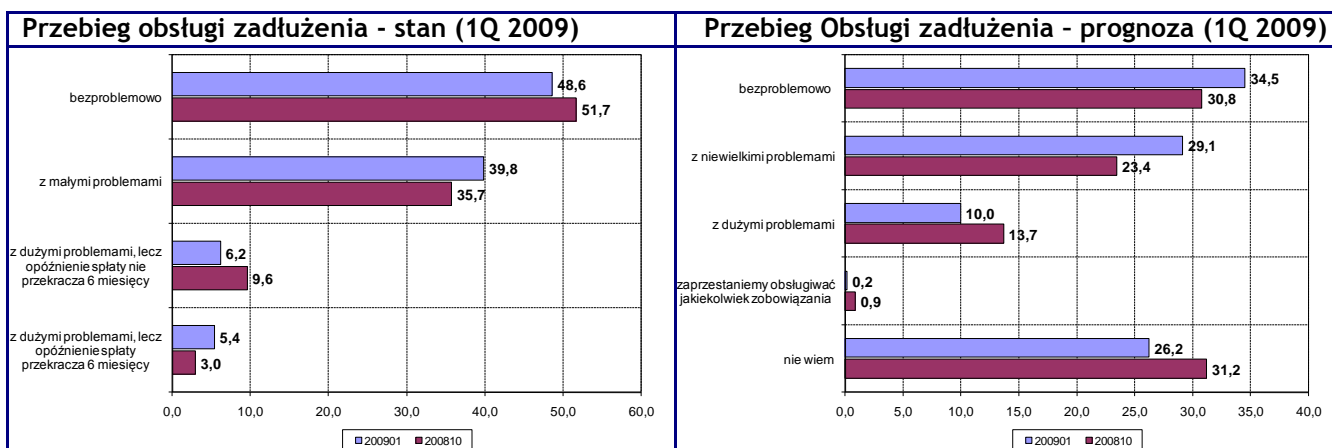
Q13 – zakup samochodu; Q14 – zakup domu/mieszkania; Q15 – remont domu/mieszkania

W ostatnim kwartale zanotowano pogorszenie prognoz dotyczących zakupu mieszkania, a także dokonywania remontu. Nieznacznie poprawiły się natomiast nastroje dotyczące chęci zakupu samochodu. Jest to najprawdopodobniej związane ze znaczącym spadkiem cen samochodów, jaki obserwowany był w ostatnich kilku miesiącach. Ten trend jednak najprawdopodobniej zostanie odwrócony na skutek spadku wartości złotego. Zainteresowanie kredytem w przypadku dokonywania dużych wydatków w gospodarstwie domowym jest wciąż bardzo znaczące. Jedynie w przypadku remontu mieszkania ponad połowa (58,4%) nie planuje posłużyć się w ogóle kredytem lub pożyczką. W przypadku zakupu mieszkania jedynie 19,4% może pozwolić sobie na niekorzystanie z kredytu, a w przypadku zakupu dóbr trwałych jest to 41,4%.

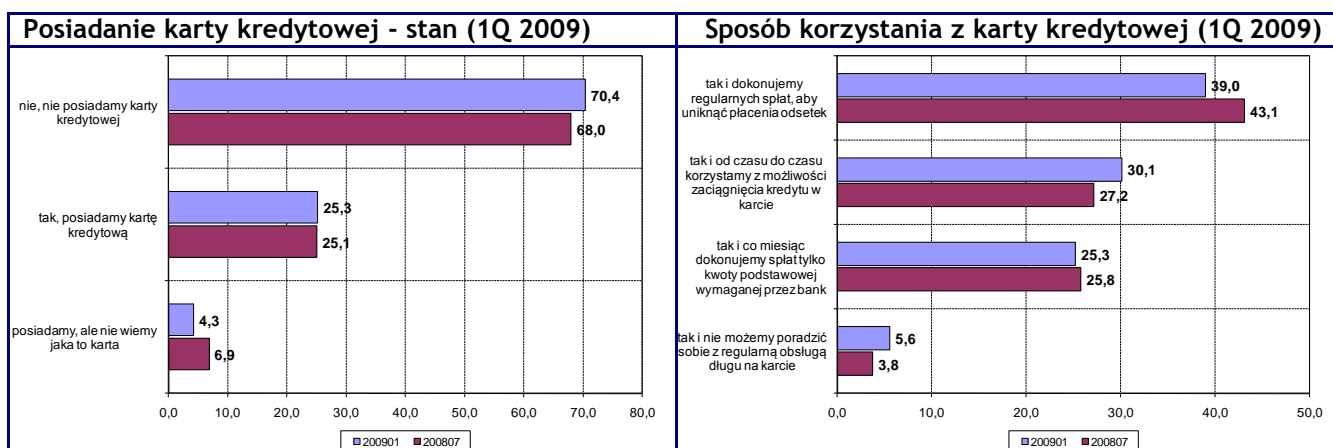
Wciąż optymistycznie kształtuje się sytuacja gospodarstw domowych w zakresie obsługi zobowią-

zań. Wprawdzie w bieżącym kwartale odnotowano spadek o 3 pp. odsetka gospodarstw domowych obsługujących swoje zobowiązania bezproblemowo, to jednocześnie doszło do spadku odsetka gospodarstw domowych mających duże problemy z obsługą zobowiązań. Niepokoi jedynie wzrost odsetka gospodarstw domowych nieobsługujących swoich zobowiązań od ponad 12-tu miesięcy – wzrost z 3% do 5,4%.

Optymistycznym sygnałem jest znacząca poprawa prognoz w zakresie obsługi zobowiązań. Z poziomu 30,8% do 34,5% wzrósł odsetek gospodarstw domowych spodziewających się bezproblemowej obsługi zobowiązań w nadchodzących 12-tu miesiącach oraz zwiększył się (z 25,4% do 29,1%) odsetek przewidujących jedynie niewielkie problemy. Znacząco, bo o prawie połowę (z 19,6% do 10,2%) spadł odsetek gospodarstw domowych, które spodziewają się dużych problemów z obsługą zobowiązań lub nawet zaprzestania tej obsługi.

KARTY KREDYTOWE

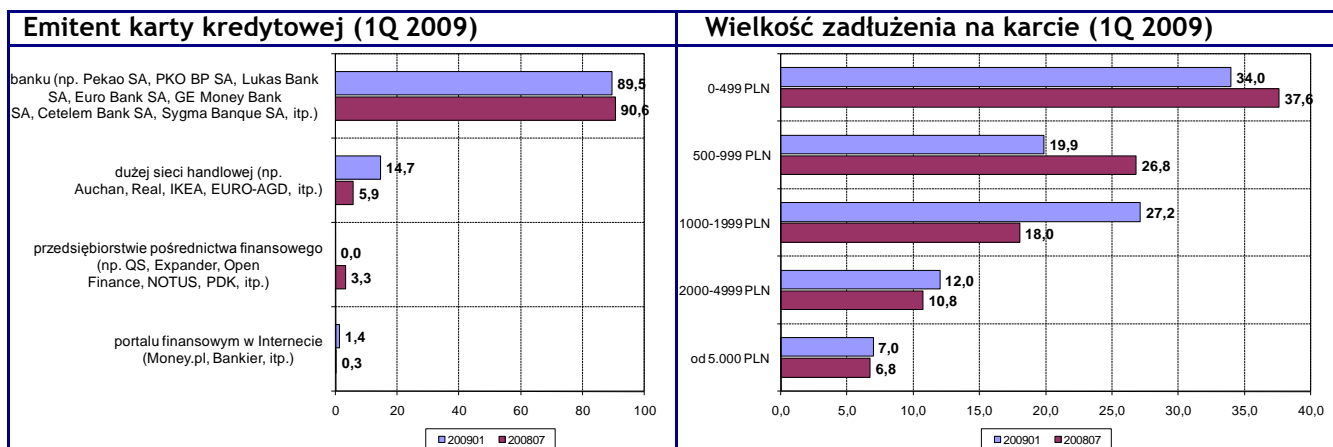
Zadłużenie z tytułu kart kredytowych jest jednym z najbardziej dynamicznie rosnących segmentów rynku kredytów dla gospodarstw domowych. W ostatnim okresie dynamika tego segmentu nieznacznie zwolniła, jednak wciąż sięga ponad 40% w ujęciu rok do roku.

Odsetek gospodarstw domowych posiadających kartę kredytową jest stabilny i wynosi ok. 25%. Pozostałe gospodarstwa domowe deklarują albo brak karty kredytowej (70,4%), albo przyznają się do braku wiedzy co do charakteru posiadanej karty (4,3%). Stabilność odsetka gospodarstw domowych posiadających kartę kredytową w obliczu dynamicznie rosnącego zadłużenia gospodarstw domowych z tytułu posiadania tego instrumentu świadczy o tym, że wzrost tego segmentu dokonuje się głównie poprzez wzrost zadłużenia gospodarstw domowych już aktywnych na tym rynku, a nie przez wchodzenie na ten rynek nowej grupy gospodarstw domowych. Potwierdzeniem tego stanu rzeczy jest struktura wielkości zadłużenia gospodarstw domowych z tytułu posiadania karty kredytowej. Względem poprzedniego kwartału zdecydowanie

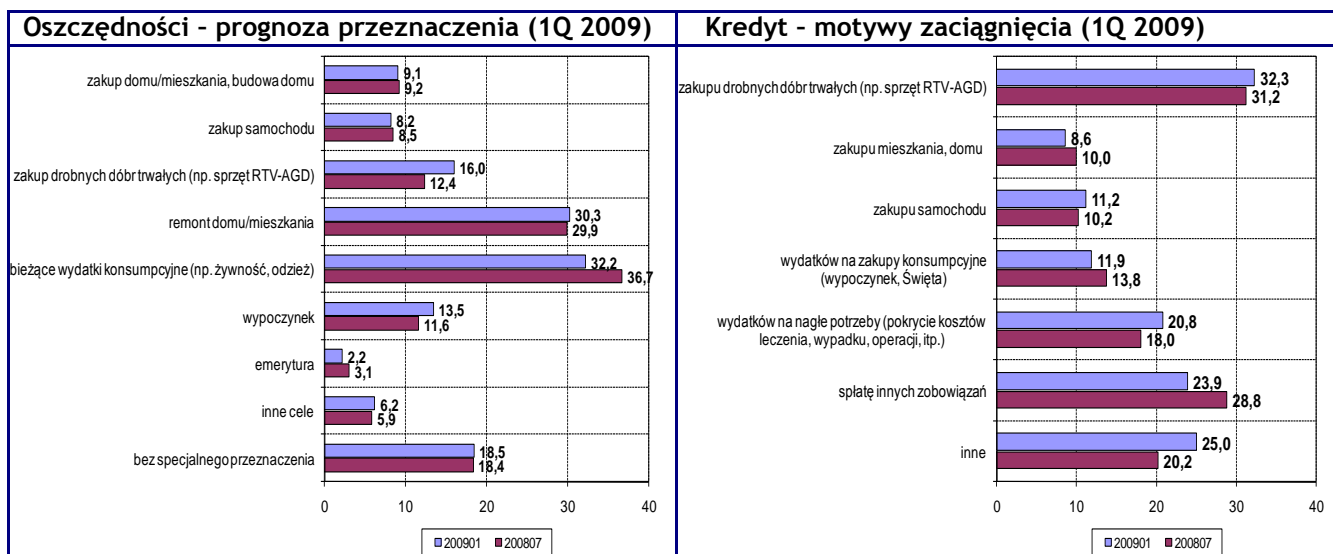
wzrósł odsetek gospodarstw domowych zadłużonych na kwotę od 1.000 PLN wzwyż. W połowie 2008 r. odsetek gospodarstw domowych posiadających zadłużenie z tytułu posiadania karty kredytowej w wysokości 1.000 PLN i więcej wynosił 35,6%, a w bieżącym okresie sięgnął 46,6%.

Świadomym posiadaczem karty kredytowej jest co czwarte gospodarstwo domowe w Polsce. W tej grupie 39% gospodarstw domowych dokonuje regularnych spłat nie korzystając z możliwości zadłużenia w karcie kredytowej, 30% wykorzystuje kartę kredytową od czasu do czasu korzystając z możliwości zadłużenia w karcie kredytowej, zaś 25% spłaca tylko kwotę minimalną. Niestety można już zaobserwować rosnący odsetek gospodarstw domowych (5,6% wobec 3,8% pół roku temu), które nie mogą poradzić sobie z obsługą zobowiązań.

W ciągu ostatniego pół roku nie doszło do znaczących zmian głównych emitentów kart kredytowych, a pozycja banków na tym polu wydaje się całkowicie niezagrożona.

MOTYWY ZADŁUŻANIA SIĘ I OSZCZĘDZANIA

W I kwartale 2009 r., po półrocznej przerwie, dokonano monitoringu celów, którymi kierują się gospodarstwa domowe przy zaciąganiu zobowiązań, a także celów, na jakie ewentualnie przeznaczone zostaną posiadane oszczędności.

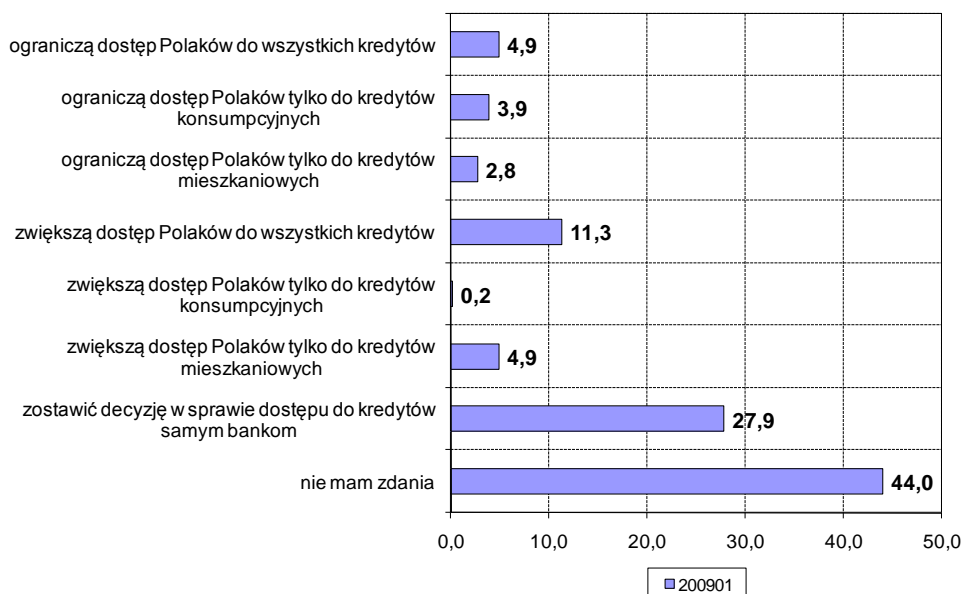
Warto podkreślić, że zmiany w skali ostatniego półrocza w zakresie celów oszczędzania i zaciągania zobowiązań są kosmetyczne. Wciąż najczęstszym motywem oszczędzania jest stworzenie rezerwy na bieżące wydatki oraz przeprowadzenie remontu mieszkania. Te dwa motywy wskazuje po ok. 30% gospodarstw domowych, które mogą oszczędzić jakiegokolwiek środki pieniężne w nadchodzącym roku. Ze względu na wysokie ceny i wciąż relatywnie niewielką zamożność społeczeństwa polskiego oszczędzanie na zakup samochodu lub zakup mieszkania deklaruje mniej niż 10% gospodarstw domowych, a w nieznacznie większej grupie (16%) występuje chęć dokonywania oszczędności w związku z zakupem dóbr trwałych. Ponad 13% badanych oszczędza celem sfinansowania wypoczynku. Wciąż niepokojącym sygnałem jest, że bardzo niewielki odsetek gospodarstw domowych (2%) decyduje się na oszczędzanie jakichkolwiek środków z przeznaczeniem na emeryturę. W obliczu niezbyt wysokiej oczekiwanej wielkości świadczeń emerytalnych w grupie obecnych pracujących, oszczędzanie na ten cel mogłoby poprawić jakość życia przyszłych emerytów. Dodatkowo cel ten jest istotny z punktu widzenia ban-

ków. W obliczu rosnącego zadłużenia długoterminowego gospodarstw domowych potrzebne na sfinansowanie go są oszczędności o długookresowym charakterze. Oszczędności na emeryturę spełniają ten warunek.

W przypadku kredytu wciąż dominującym motywem jego zaciągnięcia jest zakup drobnych dóbr trwałych. Ten cel występuje w ponad 32% gospodarstw domowych posiadających zadłużenie. Istotny (23,9%) jest również odsetek gospodarstw domowych posiadających kredyt przeznaczony na spłatę innych zobowiązań oraz motyw związany z nagłą potrzebą (20,8%). Zaciąganie zobowiązań z tych powodów może w łatwy sposób prowadzić do nadmiernego zadłużenia, ponieważ motywacja gospodarstw domowych w obu tych przypadkach najprawdopodobniej pozbawiona była planowania w dłuższym horyzoncie. Posiadanie kredytu na zakup mieszkania deklaruje 8,6%. Spośród gospodarstw domowych posiadających zadłużenie, a 11,2% wskazuje na posiadanie kredytu na zakup samochodu. Wciąż są to bardzo niewielkie (w porównaniu do krajów wysokorozwiniętych) odsetki gospodarstw domowych posiadających kredyt na dokonanie tych poważanych zakupów. W długim horyzoncie, w miarę doganiania przez polską gospodarkę krajów UE, rola tych dwóch celów kredytowania będzie najprawdopodobniej ulegać zwiększeniu.

PYTANIE SPECJALNE

Czy uważacie Państwo, że w związku z panującym kryzysem na rynku finansowym Komisja Nadzoru Finansowego nadzorująca ten rynek w Polsce powinna wprowadzić takie przepisy dla banków, które:

W bieżącej edycji badania zadaliśmy pytanie dotyczące nastawienia Polaków do narzucania restrykcji na sektor finansowy w obliczu kryzysu. Organem regulującym sektor finansowy jest w Polsce Komisja Nadzoru Finansowego (KNF). Ostatnio jednym z bardziej widocznych działań KNF jest próba znalezienia optymalnego sposobu regulacji sektora finansowego, tak aby gospodarstwa domowe nie popadały w nadmierne zadłużenie, a instytucje finansowe na skutek problemów z odzyskiwaniem należności nie stawały w obliczu bankructwa. Celem zadania pytania było poznanie opinii społeczeństwa polskiego na temat ewentualnych regulacji KNF oraz zbadanie, czy obserwowana jest w społeczeństwie konieczność narzucenia większych restrykcji na system finansowy.

Najlicniejsza, bo aż 44% grupa gospodarstw domowych, nie ma jasnej opinii dotyczącej sektora finansowego. Bardzo cieszy prawie 28% odsetek gospodarstw domowych opowiadających się za brakiem regulacji w tym zakresie. Świadczy to o coraz większym zaufaniu Polaków do instytucji finansowych, ale przede wszystkim do właściwego działania mechanizmów rynkowych. Spośród wszystkich badanych mniej niż co ósmy respondent (11,6%) jest za wprowadzeniem jakichkolwiek ograniczeń dla gospodarstw domowych w zaciąganiu kredytów. Prawie równie liczna jest grupa gospodarstw domowych (11,3%) domagających się zwiększenia dostępu Polaków do wszelkiego typu kredytów. Bardzo niewielki odsetek gospodarstw domowych jest za zwiększeniem dostępu do kredytu konsumpcyjnego (0,2%), a o wiele większa grupa popiera zwiększenie dostępu do kredytu mieszkaniowego (4,9%). Razem odsetek opowiadających się za zwięks-

szaniem dostępu do kredytu wynosi 16,4%. Świadczy to o rosnącej świadomości Polaków o konieczności rozwoju rynku kredytów dla gospodarstw domowych, a szczególnie kredytów na cele mieszkaniowe. Jest to szczególnie istotne w sytuacji gdy młodzi obywatele nie mają możliwości zakupu mieszkania, ceny mieszkań są na bardzo wysokim poziomie oraz wciąż bardzo znacząca grupa młodych ludzi nie posiada własnego mieszkania.

Podsumowując, spośród gospodarstw domowych, które wyraziły zdecydowaną opinię, największy odsetek gospodarstw domowych jest przeciwnym jakimkolwiek ingerencjom Regulatora na rynku finansowym w politykę kredytową banków. Jeżeli już takie regulacje miałyby zostać podjęte, to o wiele przychylniej Polacy patrzą na zachęcenie banków do zwiększenia akcji kredytowej, niż do jej zmniejszenia. Warto jednak podkreślić, że Polacy świadomi są niedorozwoju polskiego budownictwa mieszkaniowego i w największym stopniu sprzeciwiają się ograniczeniu finansowania wydatków gospodarstw domowych na zakup mieszkania.